

Mislukt

‘Jonge mensen kunnen tegenwoordig heel goed praten’, aldus oud-staatssecretaris van Onderwijs Tineke Netelenbos tijdens haar verhoor door de commissie-Dijsselbloem. Verder orakelde ze dat parate kennis niet altijd meer nodig was, ‘omdat je op internet heel veel kan opzoeken’. Net zoals andere oud-bewindslieden die door de commissie gehoord werden, wilde Netelenbos geen kwaad woord horen over de onderwijsveranderingen. Voormalig topambtenaar Ankie Verlaan merkte zelfs op dat Netelenbos een ‘standbeeld voor zichzelf wilde oprichten’ voor haar veranderingen in het vmbo.

Haar woorden hebben weinig indruk gemaakt op de commissie-Dijsselbloem. Enkele weken geleden verscheen het eindrapport van de commissie en de conclusies waren vernietigend. De overheid heeft haar kerntaak – het zeker stellen van deugdelijk onderwijs – ernstig verwaarloosd. Door tunnelvisie van verantwoordelijke bewindslieden werden er grote risico’s genomen met kwetsbare leerlingen. Ouders, leerlingen en docenten zijn te weinig gehoord; het politiek draagvlak was destijds belangrijker dan het draagvlak in het onderwijs zelf. Hierdoor ontstond een vacuüm dat gevuld werd door procesmanagers, uitgeverijen en landelijke pedagogische centra, die scholen een verstikkende didactiek oplegden waardoor het accent op kennis verschoof naar algemene vaardigheden. Het gevolg: een ‘zorgwekkend dalende trend’ in bijvoorbeeld reken- en taalvaardigheid.

Toch wijst de commissie geen hoofdschuldigen aan. De materie is daar ook te complex voor. De onderwijs hervormingen vonden plaats in een tijd waarin nog geloofd werd in de maakbaarheid van de samenleving. Het ‘gelijkkansenbeleid’ van de PvdA leidde tot de ideologisch gemotiveerde hervormingen van Wallage en Netelenbos. Hermans (VVD) en Van der Hoeven (CDA) negeerden signalen dat het onderwijsniveau daalde. Tegelijkertijd werd het onderwijs opgezaaid met schaalvergroting en een bedrijfsmatige aanpak, beide stokpaardjes van de VVD. Met goedkeuring van een meerderheid in de Kamer werden in hoog tempo massale onderwijs vernieuwingen doorgevoerd zonder dat er voldoende draagvlak of geld voor was – het onderwijs als panacee voor alle problemen in de samenleving.

Deze – terecht – genuanceerde visie van de commissie op de schuldvraag kan echter een gevaarlijk gevolg hebben. Gedeelde verantwoordelijkheid leidt niet zelden tot gebrek aan verantwoordelijkheid. Nu er geen hoofd-

schuldige kan worden aangewezen, is het betrekkelijk veilig voor alle partijen om zich achter de conclusies van de commissie-Dijsselbloem te scharen en beterschap voor de toekomst te beloven. In werkelijkheid hoeft echter niemand het boetekleed aan te trekken en iedereen kan weer vlug overgaan tot de orde van de dag.

Nog geen 24 uur nadat het rapport van de commissie werd gepresenteerd, stelde Henk Jan Ormel (CDA) voor om middelbare scholieren les te geven in ‘seksuele moraal’. Een etmaal daarvoor had Dijsselbloem nog gezegd: ‘De politiek moet leren niet alle maatschappelijke kwesties bij het onderwijs over de heg te gooien. Seksuele voorlichting, het tegengaan van radicalisering, lessen over dikke en dunne kinderen: we moeten de onderwijstijd schonen van dit soort dingen. Op school leer je rekenen en schrijven.’

Nog een voorbeeld. Dijsselbloem noemt de maatschappelijke stage een klassiek voorbeeld van hoe het niet moet: de invoering ervan vertoont alle kenmerken van de mislukte vernieuwingen in de jaren negentig. Toch blijft de coalitie – ook na verschijning van het rapport – halsstarrig volhouden aan de verdere uitvoering van dit plan; het staat immers in het regeerakkoord.

In dit rijtje van voorspelbare mislukkingen hoort ook de invoering van de ‘gratis’ schoolboeken thuis. De commissie-Dijsselbloem concludeert dat de politiek onvoldoende luistert naar kritiek en waarschuwingen vanuit het veld. Toch blijft het kabinet volharden in haar plannen om schoolboeken ‘gratis’ te maken zonder daarbij rekenschap te geven van de inhoudelijke en principiële bezwaren, uitvoeringsproblemen en de mogelijk desastreuze gevolgen van Europese aanbesteding. Zelfs een advies van Raad van State over deze kwestie kan Den Haag niet tot rede brengen.

De vraag dringt zich dan ook onvermijdelijk op of de bevindingen en de aanbevelingen van de commissie-Dijsselbloem zoden aan de dijk zullen zetten. Wie zal erop toezien dat het rapport niet in de la verdwijnt? Wie zal ervoor zorgen dat er lering getrokken wordt uit de debacles van het verleden? Wie garandeert ons dat er over tien jaar niet weer iemand is die een standbeeld voor zichzelf wil oprichten voor zijn of haar desastreuze bijdrage aan het Nederlandse onderwijs? ■

Johan Graus
Hoofdredacteur